

تبهت از دیدگاه اسلام

نشده و لکن مربوط به آن بوده و از موارد و آثار بهتان گفتگو می کند .

بدیهی است که در این آیات نیز که ماده بهتان در آنها نام برده شده تنها برخی از احکام و آثار آن مورد تذکر واقع شده و خیلی از مسائل مربوط به بهتان از جمله مسأله : فرقی بین غیبت و بهتان و سایر صفات روحی را بصراحت مورد بررسی قرار نمی دهد و تنها اخبار و روایات معتبر است که باین مسأله می پردازد .

از اینسو این اصل مهم اسلامی را می پذیریم که در توجیه و تبیین آیات و همین موارد روشن آنها ، نیازمند کلمات گهربار ائمه اطهار و مفسران و کارشناسان دینی و فهم قرآن هستیم .

امام کاظم (ع) فرمود : «امن ذکر رجلا من خلفه بما هو فی عرفة الناس لم یفتبه و من ذکره من خلفه بما هو

تبهت و بهتان یکی از گناهان کبیره ای است که مستقیماً در رابطه با نابودی حسن اعتماد در جامعه و ایجاد روح بدبینی و شکاف در صفوف متشکل ملت های مسلمان عمل می کند و در موضوع بهتان از نظر قرآن و اخبار معتبر وارد ، مسائل یشماری مطرح می شود از جمله :

- ۱- بهتان چیست ؟ و مورد آن کدام ؟
- و باغیبت چه تفاوت ماهوی دارد ؟
- ۲- مذموم بودن عمل بهتان و انقراء .
- ۳- چرا بهتان منع شده و در اسلام حرام می باشد ؟
- ۴- انواع بهتان .

معنی بهتان و تبهت

در قرآن کریم متجاوزه از آیه (۱) وارد است که ماده بهتان در آن بکار برده شده است و علاوه بر اینها ، آیات زیادی وجود دارد که ماده بهتان در آنها صریحاً ذکر

۱- سورة نور آیه ۱۶ و سورة متعنه / ۱۲ و سورة نسا آیه ۲۰ و ۱۱۲ و ۱۵۶ و

سورة احزاب / ۵۸

قیه مما لا یعرفه الناس ، المتباه ومن ذکره بما لیس فیہ فقد بیته » (۲) یعنی « کسیکه پشت سر دیگری بدگویی کند بخلافی که مردم آنها را می دانند عیبت محسوب نمی شود و اگر بدگویی از دیگری کند درحالیکه دیگران از آن صفت زشت و ناپسند خبر ندارند عیبت شمار می آید ، ولیکن معنای بهتان اینست که کسی از کسی دیگری بدگویی کند که در او نیست باو بهتان زده است .»

چنانکه خوانندگان ملاحظه می کنند از نظر رهبران اسلامی عیبت حرام ، تنهادر عدم مورد صدق می کند :

اول در موردی که صفت بد در شخص مورد عیبت ، موجود داشته باشد .

دوم اینکه صفت زشت و ناپسند یا گناه مرتکب شده برای دیگران معلوم نباشد پسین ترتیب که گاهی را در خلف انجام داده و در ارتکاب آن تظاهری نداشته باشد و شخص دیگری با آن بی برده بخواند آنرا در نزد دیگری انشاکد و آبروی او را ببرد .

ولکن اگر عمل زشت و ناپسندی را آشکارا انجام داده و برای مردم نیز معلوم باشد عیبت محسوب شده ، نقل این صفت نزد دیگری از حرمت عیبت مستثنی می باشد .

اما بهتان تنها در صورتی تحقق پیدا

۲- وافی ج ۳ / ۱۶۳

مکتب اسلام

می کند که بدگویی ، در صحت و یا جعل زشتی باشد که در شخص وجود ندارد و شخص بهتان زنده تنها از طریق فروغ و انترام بعمل یا صحت زشت و باه اوقیبت می دهد .

ناگفته پیداست که جواز عیبت و عدم جواز آن مثل بهتان مبتنی بر بله یا اصل مهم اسلامی است و آن اینکه اسلام به مسأله وحدت و یکپارچگی در تمام شئون سیاسی و اقتصادی و ... اهمیت فوق العاده داده و کثرتی و تکمیل قدرت و پیشرفت در همه ابعاد را ، برحون و وحدت صوفی و غیره می یابد و اختلاف را برانحوی بدون جهت و از روی اغراض واهی ، مردود می داند و عواملی را که سبب اختلاف و شکست صوفی و تشکیک جامع اسلامی باشند بعنوان مختلف و بصورت های گوناگون با استراژی خاص دلبا مورد بررسی قرار داده و آنرا بر طرف می سازد .

و از جمله عوامل دشمنی و بهتان می باشد و اسلام در منع آنها با صول کثرت نامبرده توجه خاص دارد . در سوره بقره آری برخی از موارد ظاهراً تشکیک وحدت و یکپارچگی در شئون جامعه اسلامی نیازمند عیبت مجازمی باشد که در حقیقت یک نوع افتخار سازنده و پاسخ دندان شکنی در مقابل کسانی که ناموس عمومی و عفت و عفت های مسلمین را محظوظ نمایند و دست یک سلسله اعمال بد و زشت و ناپسند بزند می باشد تا بدین ترتیب کسانی

شماره مسلسل ۷۴۷

را که بارها فراتر گذارند ، کمک به توسعه میسر کرده بخوانند نشان و مرتبه صفت و پاکدامنی را در نظر افکار عمومی منزل بدهند بهمانه درخواست و مجازاتی برای آنان قائل می شود و آن اینکه حفظ حرمت کسانی را که علناً گناه کرده ، در حریمت کمک به فساد می کنند لازم نیست و اجازه داده شده است تا در اولین گام برای مبارزه با او و در حقیقت فساد گناه و در نتیجه برای حفظ نظام عفت جامعه مسلمین ، بدگویی چنین کسانی را علناً جایز می دانند و در واقع این اعتقاد مجاز و وسیله است برای ریشه کن کردن عقائد ناهنجار .

از مطالب گذشته فرق بین عیبت و بهتان روشن گردید و روایت زیر صریحاً به این معنی دلالت دارد :

عبدالرحمن بن سبیه از امام صادق (ع) نقل می کند که شنیدم می فرمود :

« الفیه ان تقول فی اخیک ما حترانه تعانی ... و البهتان ان تقول فیہ ما لیس فیہ » و عیبت این است که تو در مورد برادر مستور داشته هست و بهتان اینست که تو بی عیبتی را در باره او خویش بگویی که در او نیست . (۳)

عدم تعیبت یکی از شرایط پذیرش

بیعت است

در قرآن عدم بهتان یکی از شرایط بیعت با پیامبر گرامی اسلام و التزام بدین شرط شده است در قرآن سوره مائده آیه ۱۲ چنین می فرماید : « ای پیامبر گرامی ، چون زنان مؤمن آیند که با تو بر ایمان بیعت کنند که دیگر شرک به خدا نیاورند و برکت و زناکاری نکنند و اولاد خود را بقتل نرسانند و هر کسی از ترا و بهتان میان دست و پهای خود نبیندند (یعنی فرزندی که میان دست و پای خود پرورده و علم بس آن از انتقاد لظنه دارند آنرا بدروغ بکسی ببینند) و بانو در عیبت امری (که بدانها کنی) مخالفت نکنند با این شرایط ، با آنها بیعت کن و بر آنان از خدا آمرزش و غفران طلب کن » (۴)

ناگفته پیداست این آیه گویا مربوط بزنان است و لکن در اینکه حکم کلی است و در اینکه عدم بهتان یکی از شرایط بیعت با رهبر است بشمار می رود فرقی نداشته زن یا مرد و هر قوم و نژادی اسم از سفیدپوست و ... که مسلمان باشند باید این شرط را دارا باشند .

۳- وافی ج ۳ / ۱۶۳ - و روایت دیگری نیز در این مورد از اخبار ج ۲۴۸ / ۷۵ و معانی الاخبار نقل شده است .

۴- ... و لا یأمن بهتان بقرینه من بعدهم و از چنین ...

سال نهم شماره ۱۱

شماره مسلسل ۷۴۸